

Život i djelo don Jerka Barišića

Kaštelan, Roko

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:858364>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

ROKO KAŠTELAN

ŽIVOT I DJELO
DON JERKA BARIŠIĆA

DIPLOMSKI RAD

iz ekumenskog bogoslovlja

kod doc. dr. sc. Ivan Macut

Split, 2020.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____, kao pristupnik za
stjecanje zvanja magistra/magistrice _____,
izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se
temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju
korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije
napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako
ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog
rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj
ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	3
1. ŽIVOT I STVARALAŠTVO.....	5
1.1. Osnovni biografski podatci	5
1.2. Svjedočanstva o don Jerki Barišiću	6
1.3. Stvaralaštvo.....	9
2. EKUMENSKA TEMATIKA U RADOVIMA DON JERKA BARIŠIĆA	11
2.1. Iz povijesti ekumenizma	12
2.1.1. Ukinuće ekskomunikacije između Rima i Carigrada.....	13
2.1.2. Ekumenizam prije i poslije Drugog vatikanskog sabora.....	14
2.1.3. Pravoslavlje i dijalog s Katoličkom Crkvom.....	17
2.2. Teoretska pitanja ekumenizma	18
2.2.1. Dekret o ekumenizmu	18
2.2.2. Teološki dijalog između Anglikanske zajednice i Katoličke Crkve	20
2.3. Ekumenizam na djelu	22
2.3.1. Stare istočne Crkve u dijalogu s Katoličkom Crkvom.....	22
2.3.2. Problem interkomunije.....	23
2.3.3. Nedostaci ekumenizma	28
ZAKLJUČAK.....	29
BIBLIOGRAFIJA	31

UVOD

Postoje osobe koje imaju veliki utjecaj na ono što se oko nas događa. Oni svojim riječima i djelima mijenjaju, utječu i oblikuju mišljenja osoba s kojima se susreću, kojima se obraćaju i sl. Mogli bismo reći da te osobe usmjeravaju druge u brojnim životnim pravcima i na neki način uvelike određuju njihove živote. Svećenici su u ovom kontekstu svakako oni koji svojim životom i riječima itekako utječu, tj. pomažu ljudima da svoje živote oblikuju po primjeru Isusa Krista. Među takve zasigurno možemo ubrojiti i don Jerka Barišića koji je i svojim zauzetim pastoralnim, ali i svojim vrijednim znanstvenim i profesorskim radom itekako utjecao i oblikovao brojne kako vjernike laike tako i svećenike. Da je ovo istina govore nam i uistinu mnogobrojna skupljena svjedočanstva o njemu, a neka od njih u prvom ćemo poglavlju i susresti.

Don Jerko Barišić ulazi u krug malobrojnih teologa i svećenika uopće kod nas, pa i na području gdje je živio, koji su se profesionalno bavili i pisali o ekumenskim pitanjima i temama. U ovome diplomskom radu baviti ćemo se, dakle, životom i radom kako pastoralnim, a ponajviše znanstvenim-teološkim radom don Jerka Barišića. Nažalost nemamo mnogo zapisa o samom njegovom životu, ali na svu sreću postoje, kako smo već naglasili, svjedočanstva onih koji su ga manje ili više dobro poznavali, a bili su mu neki od njih i prijatelji, te se na ta svjedočanstva u pisanju njegova života i oslanjamo. Zato ćemo u prvom poglavlju, koliko nam bude moguće, obraditi i prikazati njegov život te svećenički i nastavnički poziv.

Područje njega teološkog istraživanja bio je itekako širok i raznolik. Kada je riječ o njegovom teološkom radu, izdvojiti ćemo njegove radove ekumenske tematike, a što je tema drugog poglavlja diplomskog rada, i njih izložiti i vidjeti o kojim je temama don Jerko u okviru ekumenske teologije pisao i koji su ga problemi na tom području na poseban način zaokupljali i poticali na daljnje istraživanje i studiranje. Pratio je zbivanja kako na svjetskoj, tako i na regionalnoj razini, a također i sve ekumenske pokrete, a i sam je želio sudjelovati, koliko je to bilo moguće, u tim zbivanjima. Tražio je u duhu ekumenizma zajedničke dodirne točke, te je bio uvjeren da je samo istina temelj kršćanskog zajedništva i ljubavi.

Ovim diplomskim radom želimo dati svoj skromni doprinos u istraživanju života i rada don Jerka Barišića, ali ono što smatramo još važnijim jest pokazati da su i kod nas postojali pojedinci koji su se svojim životom i pisanom riječju bavili važnim ekumenskim problemima i na taj konkretan način odgovorili na Isusovu želju i molitvu Ocu da njegovi učenici budu jedno (usp. Iv 17).

1. ŽIVOT I STVARALAŠTVO

1.1. Osnovni biografski podatci

U kartoteci Splitsko makarske nadbiskupije o don Jerku Barišiću pronalazimo slijedeće podatke. „Dr. don Jerko Barišić rodio se 1. veljače 1927. godine u Splitu. Za svećenika je zaređen 3. lipnja 1951. godine u Splitu. Dana 11. kolovoza 1951. godine imenovan je župnim pomoćnikom u Kaštel Sućurcu, gdje je ostao vjerojatno do 31. listopada 1952. Iste godine, 19. listopada, imenovan je koralnim vikarom stolne crkve i na toj je službi ostao do 31. srpnja 1954. godine. Dana 3. srpnja 1954. imenovan je upraviteljem župe Tijarice – Kamensko i ondje ostao do 1. ožujka 1959. Godine 1959. 27. veljače imenovan je upraviteljem župe Kaštel Sućurca, gdje je bio do 1. rujna 1964. godine. Za duhovnika Biskupskoga sjemeništa u Splitu imenovan je 2. srpnja 1964. godine.

Za redovnog predavača temeljnog bogoslovlja na splitskoj bogosloviji imenovan je 6. rujna 1965. godine. Osim spomenutih služba i imenovanja don Jerko je vršio i sljedeće pomoćne službe. Dana 19. siječnja 1971. godine imenovan je tajnikom Nadbiskupskoga vijeća za dijalog, a na tu je istu službu ponovno imenovan 15. siječnja 1980. godine. Devetoga kolovoza 1972. imenovan je sucem Interdijecezanskog suda I. stupnja u Splitu. I na tu je službu ponovno imenovan 18. studenog 1978. godine. Od 10. lipnja 1976. godine imenovan je prosinodalnim ispitateljem temeljnoga bogoslovlja na Bogosloviji u Splitu. Za docenta temeljnog bogoslovlja na Teologiji u Splitu imenovan je 20. ožujka 1975. godine. Prema imenovanju od 26. rujna 1975. bio je profesor vjeronauka u Srednjoj školi za spremanje svećenika u Splitu – Odjelu za redovnice, a tu je službu vršio i prije toga.

Umro je 17. rujna 1980. godine, u Vinogradskoj bolnici u Zagrebu. Mjesto ukopa: Split (svećenička grobnica).¹

Iz svega ovoga izrečenog izgleda kao da je don Jerko živio punim plućima u svom kršćanskom životu, ali isto tako u svećeničkom, ali i profesorskom životu.

¹ Kartoteka Biskupskog ordinarijata u Splitu, *Dr. don Jerko Barišić*.

Čovjek s toliko službi i žara ne može ostati nezapamćen na sceni ovoga svijeta i potrebno mu je posvetiti posebnu pozornost da bi mogao nama svjedočiti i biti onaj pravi primjer kršćanstva u onoj temeljnoj crti istine na koju je svatko od nas isto tako pozvan i živjeti i svjedočiti.

1.2. Svjedočanstva o don Jerki Barišiću

Tadašnji nadbiskup Splitsko-makarski mons. Frane Franić donosi neka svoja zapažanja o don Jerki.² Svjedoči da je don Jerka primio u dijecezansko sjemenište u poslijeratnim gladnim godinama. Sjemeništarcu su tada bili stisnuti u samo nekoliko soba. Svi dječaci od deset do osamnaest godina, tj. i sjemeništarcu i bogoslovi, bili su strpani na to malo područje. Poslije su godinama od vojne bolnice osvajali sobu po sobu.

Iako je don Jerko u gimnaziji bio okružen vrlo vrijednim kolegama, ipak je bio prvi. Za njega nisu postojale druge ocjene osim petica. Nadbiskup svjedoči da je takav bio i na igralištu bilo kao nogometaš, na pozornici kao izvrstan glumac, te naravno u svojem etičkom, moralnom i vjerskom ponašanju. Ukratko bi se moglo reći bio je sve ono kakav bi jedan sjemeništarcu trebao biti u svim pojedinostima izvan svakih okvira. Takav je nastavio biti i u bogosloviji. Sam nadbiskup mu je bio i starješina, ali i profesor raznih predmeta i u gimnaziji, ali i na teologiji.

Nažalost nakon svršetka studija nije se moglo odlaziti u Rim. Nadbiskup ga je imenovao za koralnog vikara u katedrali i bilježnika u ordinarijatu. Ipak don Jerko se u Splitu nije osjećao nimalo ugodno. Postojali su ljudi koji nisu razumjeli njegovu skromnost te tihu narav. Don Jerko je poželio da mu se povjeri neka druga služba te mu se to i ispunja. Naime, nije se želio boriti protiv struja, a nije to niti umio. Takav je ostao i do kraja svoga života.

Don Jerko postaje župnikom Tijarice, te ga tamo ubrzo župljani proglašuju svecem. Ipak kada župa Kaštel Sućurac ostaje bez župnika, on rado prihvaća i to povjereno mu odgovorno mjesto. Naravno opet dolazi na glas svetosti kao onaj koji je skroman, nesebičan pastir duša. To se događalo u šezdesetim godinama dvadesetog stoljeća te je opet postojala mogućnost da se otvori malo sjemenište i bogoslovija. U

² Usp. *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, Split, 27 (1980.), br. 5, str. 29 – 30.

nedoumici nadbiskup traži duhovnika, te se odlučuje za don Jerka. Nadbiskup još spominje da je morao povući i druge mlade svećenike jer je imao potrebu profesora, ali naravno oni su morali naknadno doktorirati. Tako don Jerko postaje duhovnik malog sjemeništa, ali i profesor fundamentalne teologije.

Naknadno, kako smo već spominjali, polaže licencijat, a zatim i doktorat iz ekumenizma u Zagrebu. Tako stječe sve uvjete da bude proglašen docentom na splitskoj teologiji. Nadbiskup govori da je to imenovanje rado proveo. Nakon toga sam ga nadbiskup razrješuje službe duhovnika u malom sjemeništu. Nadalje nadbiskup govori da su se vjernici iz Kaštel Sućurca dosta žestoko pobunili te slali razne delegacije da se spriječi don Jerkov premještaj. Čak su i prijetili Gospom na hladi i svijećama koje su palili ispred njezinog kipa da don Jerko oстане. Kako nadbiskup kaže to mu je pokazalo o kakvom se zapravo svećeniku radi i da je to nepobitno svjedočanstvo, i samim tim je još više bio uvjeren da je on prava osoba koja će odgajati nove svećeničke naraštaje.

Sjeća se još da je don Jerko taj premještaj teško primio, ali je kao i sve ostalo u svome životu prihvaćao kao Božju volju tako da problema nije bilo. Don Jerko kao profesor bio je vrlo vrijedan te jako ugodan. Bavio se ekumenizmom te pisao znanstvene članke koji su bili objavljeni u *Crkvi u svijetu*, te je sudjelovao i na raznim znanstvenim simpozijima. Zbog svih tih zasluga postaje i izvanredni profesor na fakultetu, čak mu je bila ponuđena i katedra, ali on kakav je i bio u svojoj skromnosti odbija. Iz svega rečenoga daje se zaključiti kakav je to veliki čovjek bio.³

Ovom govoru pridružujemo i govor pokojnikova školskog kolege don Ivana Bilića.⁴ Svjedoči da je don Jerko kao đak kroz cijelo svoje gimnazijsko vrijeme bio izvrstan, te kao student gotovo u potpunosti *summa cum laude*. Ponovno napominje da su ga se župljani Tijarice i Sućurca rado sjećali te sa suzama u očima žalili što im nije ostao župnik. Spominje još da je i kao čovjek bio veličina, jer nikad bučno nije tražio svoja prava, te da se i bojavao ne bi li svojim govorom, ili nekakvim činom, povrijedio tuđa prava i ponos.

³ Usp. *Isto*, str. 29 – 30.

⁴ Usp. *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, Split, 27 (1980.), br. 5, str. 35 – 36.

Don Ante Jurić ml. župnik u Kaštel Sućurcu se isto tako prisjetio don Jerka.⁵ Slaže se s ostalima da je nemoguće u nekoliko oproštajnih riječi predočiti njegovu veliku vjeru, požrtvovni rad i hrabro umiranje.

Iz njegovih župničkih dana progovara i s. Mirja Tabak.⁶ Svjedoči da njezini prvi susreti s don Jerkom izmiču njenom sjećanju, ali zbog upornosti njezine obitelji i uvijek iznova rado se sjećajući toga dobrog župnika, njoj se urezalo u sjećanje ono što se tiče njezine rane mladosti. Naknadno ga susreće kroz svoj život te ti susreti postaju produbljeniji i događali su se za njezinog školovanja gdje joj je kao kandidatkinji predavao u Klasičnoj gimnaziji. Rado se prisjeća da upravo što i njezin život sve više odmiče, to u njoj sve više izranjaju njegovi savjeti koje joj je uputio da treba biti dobar, radišan, pošten da je potrebno puno toga učiti i naučiti, ali se zbog toga ne treba hvaliti i smatrati boljim od drugih. Osvrće se i na to da je don Jerko rado govorio da je u Sjemeništu naučio svirati i da su mu upravo te stvari mnogo koristile u njegovom radu na župama i u svim odgojnim ustanovama gdje je djelovao. Sestra kaže kako isprva nije razumjela da svaki svećenik treba znati barem neke osnovne glazbe da bi mu bilo lakše u bogoslužju Boga uzvišenije slaviti, ali danas joj je to uvijek na pameti i često su joj te njegove riječi poticaj u svemu radu koji provodi sa svećeničkim kandidatima. Uvjerena je da joj je dragi Bog poklonio upravo tu milost da je u njegovim najtežim trenucima dok je teško ležao bolestan ona bila uz njega, zajedno s njegovom obitelji. Na taj način ona je živi svjedok njegove ustrajne strpljivosti i mirnog predanja u ruke Božje.

Na ovom rastanku je progovorio i dr. Ante Kusić.⁷ Žali za izgubljenim prijateljem i izvanrednim profesorom koji je bio njegov bliski suradnik, jer je ovo bio čovjek koji je uvijek bio od pomoći i na raspolaganju, kada je bilo u pitanju ili vesele pojedinca ili zajednice. Kaže da je don Jerko bio duša Instituta za teološku kulturu laika. Svom dušom je ljubio ljude, kršćanin koji svim srcem ljubi Boga, Katoličku Crkvu, kršćansku zajednicu, Crkvu u svom narodu i Crkvu po svem svijetu. Čitav njegov život bio je ispunjen načelom da svatko od nas mora vršiti vlastitu dužnost u Kristu. Krista je slijedio u savjesnosti, uslužnosti, komuniciranju s drugima. Bio je

⁵ Usp. *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, Split, 27 (1980.), br. 5, str. 35 – 36.

⁶ Usp. Nediljka Mirja Tabak, *Spomen na dr. don Jerka Barišića*, u: *Crkva u svijetu*, 38 (2003.), br. 1, str. 150 – 151.

⁷ Usp. *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, Split, 27 (1980.), br. 5, str. 31 – 33.

kršćanin koji je podnosi sve, a ne trpi ništa. Čovjek koji je bio toliko uravnotežen da je i udarce i darove primao s jednakom hvalom. Vjera koju je imao bila je duboko proživljena te mu je davala snage za višegodišnju bolest, te je bio strpljiv.

Njegovih profesorskih dana prisjeća se i Celestin Tomić.⁸ Svjedoči i žali da je ugašen jedan život koji je mnogo obećavao. Kako nadalje kaže, u svojim je početnim radovima otkrivao dubinu misli i veliku širinu istraživanja na području ekumenske teologije, a upravo nam tu nedostaju ozbiljni, marljivi radnici koji su nam danas i te kako potrebni. Na raznim ekumenskim susretima rado se odazivao i ugrađivao svoj dio da bi se ostvario dijalog među Crkvama, ali i religijama.

Tomić posebno ističe jednu karakteristiku a to je njegovo svećeničko svjedočenje. Nije ga se stidio, niti je ikad posumnjao u njega. Svaki susret s njim je bilo jedno obogaćenje, radost koja je uvijek doprinosila i izgradnji. Takav je bio njegov život, da živi za Krista, i samo za Krista, te za Crkvu Božju. Zato mu je i ova smrt dobitak a nikako gubitak, i tu mi isto tako moramo tražiti utjehu za ovaj bolan trenutak. U svom kratkom životu ispunio je mnogo toga, a pravednost je besmrtna.

1.3. Stvaralaštvo

Potrebno se je osvrnuti i na ono čime se don Jerko bavio, a to je njegovo stvaralaštvo koje je ostalo iza njega. Spektar bio njegova teološkog istraživanja bio je širok, ali treba istaknuti da se najviše posvetio ekumenskoj teologiji. Tu je pratio sva zbivanja i sve ekumenske pokrete, te je i sam sudjelovao u tim zbivanjima. Tražio je u duhu ekumenizma zajedničke dodirne točke, te je bio uvjeren da je samo istina temelj kršćanskog zajedništva i ljubavi.

„Raditi na jedinstvu zajednica, Crkava i naroda može samo onaj tko je plemenit i skladan u sebi, u svojoj nutrini. Pokojni je don Jerko Barišić posjedovao tu temeljnu sklonost prema proučavanju i radu na sjedinjenju kršćana, pa je s neusiljenom lakoćom i vjerovjesničkom zauzetošću mogao raditi za sjedinjenje svih Crkava. Svoju doktorsku disertaciju izradio je pod naslovom Dijalog Istok –Zapad. Izvadak iz te radnje tiskan je 1971. godine. Crkva u svijetu godine 1976. objavila je drugu vrijednu knjigu dr. don Jerka Barišića: Da budu jedno. Knjiga sadrži znanstveno –stručne

⁸ Usp. *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, Split, 27 (1980.), br. 5, str. 31 – 33.

rasprave o kršćanskom jedinstvu. Neke su objavljene u Crkvi u svijetu, a neke su od njih njegove rasprave o tom znanstvenom pitanju. Njegova istraživanja nisu, međutim, samo znanstveno utemeljena nego ona odaju osobu koja vjeruje u Kristovu želju i u tomu smislu čini sve što može da svi budu jedno.⁹

Bio je vjerni suradnik časopisa *Crkva u svijetu*. Dok se pripremao na operaciju, užurbano je pripremao svoje posljednje radove. Na samom rastanku predaje ih i kaže da ih dorade, te da sami napišu sažetke ako se on ne vrati.¹⁰ Uredništvo istog časopisa najveći dio njegovih ekumenskih radova objavila je u knjizi pod naslovom *Da budu jedno*. Ipak tu nisu uvrštene sve Barišićeve rasprave, radovi i prikazi knjiga.

Ovdje ćemo navesti one koje nedostaju, te one koje su nastale poslije objavljivanje knjige: *Jesu li moralna načela o modi zastarjela?*;¹¹ *Suvremeni lik biskupa*;¹² *Deseta obljetnica Dekreta o ekumenizmu*;¹³ *Kolarićevi „Kršćani na drugi način“*;¹⁴ *Kardinal Mercier-korifej katoličkog ekumenizma*;¹⁵ *Razgovori u Malinesu*;¹⁶ *Fernand Portal –otac ekumenizma u katolika*;¹⁷ *Anglikansko-katolička Deklaracija o auktoritetu u Crkvi*;¹⁸ *Smjernice za dijalog između kršćana i muslimana*;¹⁹ *Vladimir Solovjev i Hrvati*;²⁰ *Solovjev i papinstvo*;²¹ *Solovjev-ekumenist prije ekumenizma*;²² *Intelektualno obrazovanje u „Ratio fundamentalis“*.²³

⁹ N. M. Tabak, *Spomen na dr. don Jerka Barišića*, str. 148

¹⁰ Usp. Š. D., *In memoriam*, u: *Crkva u svijetu*, 15, (1980.), br. 4, str. 394

¹¹ Jerko Barišić, *Jesu li moralna načela o modi zastarjela*, Predavanje na Teološkom-pastoralnom tjednu u Zagrebu, 1967.

¹² Jerko Barišić, *Suvremeni lik biskupa*, u: *Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije*, 1972.

¹³ Jerko Barišić, *Deseta obljetnica Dekreta o ekumenizmu*, u: *Crkva u svijetu*, 9 (1974.), br. 4, str. 344 – 350.

¹⁴ Jerko Barišić, *Kolarićevi „Kršćani na drugi način“*, u: *Crkva u svijetu*, 11 (1976.), br. 4, str. 389 – 390.

¹⁵ Jerko Barišić, *Kardinal Mercier - korifej katoličkog ekumenizma*, u: *Obnovljeni život*, 32 (1977.), br. 3, str. 253 – 360.

¹⁶ Jerko Barišić, *Razgovori u Malinesu*, u: *Crkva u svijetu*, 12 (1977.), br. 2, str. 157 – 167.

¹⁷ Jerko Barišić, *Fernand Portal - otac ekumenizma u katolika*, u: *Crkva u svijetu*, 33 (1978.), br. 4, str. 335 – 355.

¹⁸ Jerko Barišić, *Anglikansko-katolička Deklaracija o auktoritetu u Crkvi*, u: *Crkva u svijetu*, 13 (1978.), br. 2, str. 128 – 140.

¹⁹ Jerko Barišić, *Smjernice za dijalog između kršćana i muslimana*, u: *Crkva u svijetu*, 14 (1979.), br. 2, str. 186 – 187.

²⁰ Jerko Barišić, *Vladimir Solovjev i Hrvati*, u: *Obnovljeni život*, 35 (1980.), br. 5–6, str. 458 – 468.

²¹ Jerko Barišić, *Solovjev i papinstvo*, u: *Crkva u svijetu*, 15 (1980.), br. 2, str. 153 – 161.

²² Jerko Barišić, *Solovjev - ekumenist prije ekumenizma*, u: *Crkva u svijetu*, 16 (1981.), br. 3, str. 242 – 246.; Jerko Barišić, *Solovjev - ekumenist prije ekumenizma II*, u: *Crkva u svijetu*, 16 (1981.), br. 4, str. 338 – 345.; Jerko Barišić, *Solovjev - ekumenist prije ekumenizma III*, u: *Crkva u svijetu*, 17 (1982.), br. 1, str. 68 – 79.

²³ Jerko Barišić, *Intelektualno obrazovanje u „Ratio fundamentalis“*, u: *Put*, (1983.).

2. EKUMENSKA TEMATIKA U RADOVIMA DON JERKA BARIŠIĆA

Ekumensku tematiku koja se kroz radove don Jerka Barišića provlači započeti ćemo s njegovom knjigom, koja je zapravo zbirka njegovih prethodnih radova, pod naslovom *Da budu jedno*. Ovo je ujedno najvažnije djelo što nam je od njega ostalo na ovom planu ekumenizma, i onoga što nam je Barišić ostavio u nasljeđe.

Ujedinjavanje postaje znakom vremena, vidimo da se polako i na svjetskoj razini stvara nekakvo jedinstveno čovječanstvo, na određeni način društvo postaje i jedna obitelj. Možemo reći da svijet muči nostalgija za određenim jedinstvom na polju kulture, umjetnosti, ekonomije, politike. Svim tim težnjama doprinosi i veća kultura, nova civilizacija, te puni veći i životni standard. Ukoliko se osvrnemo kroz povijest možemo primijetiti da su upravo religije uvijek imale tu najveću snagu, te je najviše to prisutno u kršćanstvu, jer kako znamo kršćanstvo je jedna jedinstvena, a opet univerzalna religija. Ono što ona nosi u sebi je određeno za sve ljude, narode, mentalitete, kulture, civilizacije, za sva vremena kako u prošlosti tako i u budućnosti.

Nažalost zbog raznih nesreća danas je kršćanstvo zatajilo, a zašto je to tako? Prvenstveno jer je i samo kršćanstvo podijeljeno unutar samog sebe. Ujedno to je i velika sablazan,²⁴ te to ima veliki utjecaj, i najviše će se osjetiti u samoj evangelizaciji i širenju kršćanstva.²⁵ Moramo se zapitati kako to riješiti, kako nešto pokrenuti? Na sreću kršćanstvo se trgnulo. Odgovorilo je na izazov vremena, te ponudilo rješenje svojih problema unutar ekumenizma. To traženje jedinstva postalo je jedan od najprepoznatljivijih poteza moderne kršćanske povijesti.

Možemo reći i da su neki drugi utjecaji imali svoje mjesto u promišljanju dolaska do rješavanja problema koji su na neki način bili i negativni, kao što su prijetnja ateizma i materijalizma, nejednakost, te razne druge nevolje po svijetu. Možemo zaključiti da je ekumenizam znak prisutnosti Kristove Crkve u ovome suvremenom svijetu, te njezina spoznaja i prihvaćanja znakova vremena. Sama Crkva

²⁴ U Zajedničkoj izjavi pape Franje i patrijarha Bartolomeja iz 2014. godine nalaze se i slijedeće riječi: „Zato će, uvjereni smo, upravo Jeruzalem biti mjesto gdje će razjedinjene Crkve Istoka i Zapada potpisati i ponovno uspostaviti jedinstvo koje gotovo već 1000 godina sablažnjava svijet te širi podjele u svim krajevima svijeta gdje se naviješta Kristovo evanđelje“. Ivan Macut, *Ekumenizam pape Franje, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2015., str. 106.

²⁵ „Raskoli među kršćanima, stoga, izravna su šteta i sablazan u daljnjem naviještanju Krista i njegove radosne vijesti spasenja svakomu čovjeku“. *Isto*, str. 44.

i svijet su najuže povezani, jer sami ljudski rod teži jedinstvu, a kršćanstvo mora slijediti i pozvano je da to čini jer mu Krist to zapovijeda da budu jedno, te na taj način čitavo čovječanstvo privuče u svoje zaštitničko krilo.²⁶ Ekumenizam je pravi odgovor na krizu kako bi se ljudske slabosti nadvladali te tako bi Crkva iznova zasjala punim sjajem jedinstva.

2.1. Iz povijesti ekumenizma

Povijest nas uči da se dogodilo više raskola unutar Crkve. Do danas još uvijek, nažalost, nije došlo do sjedinjenja između tri velike kršćanske konfesije. Ipak, potrebno je postaviti pitanje što se do sada ostvarilo na ekumenskom planu?

Barišić piše kako su katolici jedinstveni, te njima nije potrebno nikakvo ujedinjenje unutar njih samih. Kod pravoslavaca je stanje gotovo identično. Naime, što se tiče doktrine tu su jedinstveni, a što se tiče jurisdikcije nisu jedinstveni. Makar se i na tom planu naučava da je glavni opći koncil nad svim nezavisnim Pravoslavnim Crkvama, ali tu opet dolazi do problema jer on nije odavno sazvan.²⁷ Pravoslavne Crkve smatraju međusobno se nazivaju sestrinskim Crkvama, te iako su nezavisne smatraju da između njih ne postoji nekakva veća potreba za ujedinjavanjem unutar pravoslavlja.²⁸

Protestanti su, smatra don Jerko, odvojeni međusobno i juridički i doktrinarno, te su se na taj način i udaljili od ideala Kristove Crkve. Povijest nas uči da oni i najviše pate zbog toga, zato je i kod njih niknuo ekumenski pokret, ali i prvi plodovi su kod njih postignuti zbog te čežnje koju oni posjeduju. Kod njih je od 1910. do 1970. ostvareno preko šezdeset korporativnih sjedinjenja, a još trideset je u pregovorima. To je još jedan važan podatak koji nam govori da oni na ovaj način ne žele više funkcionirati, te žele ovu situaciju što prije razriješiti.²⁹

Da bismo takve težnje mogli razumjeti potrebno je progovoriti o nekim teološkim motivima koji su presudni za ekumenski pokret, te upravo oni potiču kršćane da čine ovakve velike napore, da bi došlo do sjedinjenja. Prvi motiv je svakako

²⁶ Usp. Jerko Barišić, *Da budu jedno*, Crkva u svijetu, Split, 1976., str. 5 – 7.

²⁷ Ova je tvrdnja istinita ukoliko imamo na umu kada je Barišić ovo pisao. Naime, danas ta tvrdnja više ne vrijedi. Zadnji svepravoslavni sabor održan je 2016. godine grčkom otoku Kreti.

²⁸ Usp. J. Barišić, *Da budu jedno*, str. 11.

²⁹ Usp. *Isto*, str. 11 – 12.

novi pogled na narav Crkve. Kao drugi motiv se ističe, kako smo već spominjali, da misionarski rad bude djelotvorniji. Unutar svega toga javljaju se i određene poteškoće. Po tom pitanju najčešća je ona koja ukazuje na pojedina teološka razilaženja posebno kod vjerskih pitanja, pitanja episkopata itd. Tu se miješaju i naravno drugi ne teološki problemi kao što su određene socijalne napetosti, razni utjecaji prošlosti, te naravno političke protivnosti, zaključuje Barišić.³⁰

Način na koji se promišlja o ujedinjenju dolazi se do više mogućnosti, kao što je jedinstvo pod formom interkonfesionalnog pokreta. To je ujedinjenje kojemu je karakteristično zajedničko pokoravanje Kristu. Pravi primjer za to, smatra Barišić, jest zajednica Taize. Postoji i jedinstvo potpunog međusobnog priznavanja kao Kristove Crkve. U takvim slučajevima bi mogli zajednički slaviti euharistiju. Postoji prijedlog sjedinjenja svih Crkava s već postojećom Crkvom koja bi naravno od svih bila priznata kao potpuna Kristova Crkva. Prijedlog dolazi od pravoslavnih teologa, a njega većina članica u Ekumenskom vijeću crkava odbija. Dolazimo i do protestantskog mišljenja koje predlaže jedinstvo federacija različitih Crkava koje bi sačuvale svoju autonomiju, te bi to izgledao više kao neki savez Crkava. Iznose još jedan prijedlog a to je integracija svih zajednica u jednu novu zajednicu koja bi svoj temelj imala u Sv. Pismu na temelju zajedničkog dogovora. Vrlo dobro znamo da većina Crkava koje se nalaze u Ekumenskom vijeću crkava naginje upravo ovom putu ujedinjenja.³¹

Nabrojati ćemo samo, prema don Jerku, važnija suvremena sjedinjenja u kršćanskim zajednicama, a njih možemo podijeliti na tri skupine: unutarkonfesionalna korporativna sjedinjenja, nadkonfesionalna korporativna sjedinjenja među neepiskopalno ustrojenim crkvama i korporativno sjedinjenje episkopalno i neepiskopalno ustrojenih crkava.

2.1.1. Ukinuće ekskomunikacije između Rima i Carigrada

U ovom dijelu Barišić progovara o međusobnom dokidanju ekskomunikacije iz 1054. godine. Dana 7. prosinca 1965. godine službeno je ukinuta ekskomunikacija što su je još 1054. godine međusobno izrekli Rim i Carigrad. Ovome su posebno

³⁰ Usp. *Isto*, str. 12 – 13.

³¹ Usp. *Isto*, str. 11 – 13.

pridonijela istraživanja koja su pokazala da sigurno tadašnje djelovanje i Rima i Carigrada nije za cilj imalo podjelu Istoka i Zapada. Takvih napetosti svakako je bilo i ranije te nisu imala za cilj međusobni raskol. Ukoliko pogledamo tu čuvenu ekskomunikaciju kardinala Humberta, nju sigurno nijedan papa nikad službeno nije ni potvrdio, a kamoli proglasio pravovaljanom, ali šteta je učinjena. Neki povjesničari čak sumnjaju da je ta bula uopće imala i odobrenje od samog pape Lava XI.³²

Carigrad na čelu s metropolitom Atenagorom krenuo je u proces ukidanja međusobnog izopćenja i to radi dobrobiti čitavog kršćanstva. S tim činom je nekako i Rim bio prisiljen da pregovara s Carigradom. Nakon sastajanja mješovite komisije donosi se deklaracija koju odobravaju papa Pavao VI. i Atenagora I. te se ona konačno usvaja, kako smo već bili rekli, 7. prosinca 1965. godine te se u isto vrijeme na dvjema stranama svijeta čita i dokida izopćenje.³³

Papa Pavao VI. u svom *breveu* govori da želeći dalje napredovati na putu ove bratske ljubavi, želi se ukloniti sve ono što priječi i smeta da se to postigne, te priznaje da Crkva zbog svoje prošlosti mnogo trpi na tom planu. Atenagora sa svojim sinodom ističe da se u ova zadnja vremena očitovala velika Božja dobrohotnost prema svima nama, te je upravo ona pokazala pravi put izmirenja da bi se mogao nastaviti bratski put izgradnje i ljubavi.³⁴

2.1.2. Ekumenizam prije i poslije Drugog vatikanskog sabora

Don Jerko dobro zapaža da kako se ekumenizam nezaustavljivo širio po kršćanskom svijetu, tako su dolazili i mnogi plodovi koji su ga obilježili. Dolazimo i do jednog presudnog trenutka koji se događa na II. Vatikanskom saboru³⁵, i sve što ono što nam je taj sabor donio, ali da bismo mogli ući dublje u tu tematiku potrebno je spomenuti osobe koje su uvelike doprinosile takvom stanju i takvom mijenjanju općenitog mišljenja te ih u nastavku Barišić kratko navodi i naznačuje njihovu važnost za ekumenizam.

³² Usp. Jerko Barišić, *Ukinuće ekskomunikacije između Rima i Carigrada - Abolitio excommunicationum inter Romam et Constantinopolim*, u: *Crkva u svijetu*, 4 (1969.), br. 1, str. 100.

³³ Usp. *Isto*, str. 100 – 101.

³⁴ Usp. J. Barišić, *Da budu jedno*, str. 27 – 28.

³⁵ O pretkoncilskom pristupu na planu ekumenizma upućujemo na tekst u članku: Jure Zečević, *Koncilski ekumenski zamah i današnja traženja*, u: *Bogoslovska smotra*, 75 (2005.), br. 3, str. 857 – 858.

Sa zapadne strane tu je prvi papa Ivan XXIII. Bio je široko ekumenski usmjeren,³⁶ a tu svoju širinu je stekao na osobit način jer je bio na dugogodišnjoj službi na istoku. To ga je potaklo da razumije sve potrebe i probleme razjedinjenog kršćanstva. Nakon što postaje papom otvara vrata ekumenizmu i dobiva naziv otac ekumenizma. Na sabor poziva i promatrače nekatolike. Osjećala se ta jedna duboka potreba i ljubav prema razdijeljenoj braći kako se može iščitati u njegovim nastupima i prigodnim govorima. Htio je taj problem što prije riješiti.³⁷

Njemu se pridružuje i papa Pavao VI.³⁸ On nastavlja rad pape Ivana XXIII. Tvrdi da će svim žarom nastaviti ovaj veliki pothvat koji je započeo njegov prethodnik. Sabor nas na to obvezuje da idemo u tom smjeru, te imamo jasan putokaz. Možemo zaključiti da s njim započinje i jedan novi način dijaloga istoka i zapada, a ono što nam je ovaj papa ostavio u nasljeđe na ekumenskom planu svakako je dokidanje ekskomunikacije i sastanci koje je održavao sa Atenagorom.³⁹

Atengora I. carigradski patrijarh možda je i najveći ekumenist toga vremena. Ekumenizam je smatrao kao zapovijed Kristovu i ono što smo već više puta spominjali kao imperativ vremena. Što se tiče njegovog rada ono je mnogostruko u svim pravcima i na svim poljima. Naravno bio je usmjeren prema svim kršćanima. Stupa u Ekumensko vijeće crkava i potiče sve ostale da mu se pridruže. Što se tiče njegove okrenutosti prema zapadu, Katoličku Crkvu naziva sestrom. Bio je veliki čovjek i patrijarh. Smatra ga se ocem ekumenskog dijaloga. Nemoguće je još i procijeniti kolika je njegova zasluga i dar ekumenizmu, a to ćemo svakim danom sve više otkrivati.⁴⁰

Što se tiče samog koncila, kao što smo već ranije vidjeli, Barišić tvrdi da s njime započinje cijelo jedno novo razdoblje u Katoličkoj Crkvi na području ekumenizma. Događa se jedan veliki prijelaz s područje polemike na područje dijaloga. Iako II. Vatikanski sabor nije imao nakanu da bude ujedinjujući u onom punom smislu, ipak je bio itekako ekumenski obilježen, ali i usmjeren. Sve to možemo

³⁶ O ekumenizmu pape Ivana XXIII. upućujemo na tekst u knjizi: Ivan Macut, *Katolička Crkva i suvremeni ekumenski pokret*, Glas koncila, Zagreb, 2019., str. 47 – 49.

³⁷ Usp. Jerko Barišić, *Veliki ekumenisti u dijalogu Istok – Zapad*, u: *Crkva u svijetu*, 6 (1971.), br. 2, str. 158 – 159.

³⁸ O ekumenizmu pape Pavla VI. upućujemo na tekst u knjizi: I. Macut, *Katolička Crkva i suvremeni ekumenski pokret*, str. 69 – 74.

³⁹ Usp. J. Barišić, *Veliki ekumenisti u dijalogu Istok – Zapad*, str. 159 – 160.

⁴⁰ Usp. *Isto*, str. 160.

iščitati iz saborskih riječi, djela, rezultata, te na kraju i plodova. Papa Ivan XXIII. poziva druge kršćane da mole na nakanu sabora kako bi bio koristan i za njih.⁴¹

Ukoliko promatramo rad sabora i one novosti koje donosi, na prvom mjestu don Jerko se zaustavlja na Tajništvu za sjedinjenje kršćana. To je prvi plod sabora i njegovim je osnivanjem službeno započeo ekumenski pokret unutar Katoličke Crkve. Njegova zadaća bila je da uspostavi i uspostavlja veze s ostalim kršćanima. Tajništvo je služilo odijeljenoj braći kao prava adresa na koju se oni mogu obratiti ako im što zatreba. Nakon sabora Tajništvo je nastavilo djelovati kao trajna ustanova.⁴²

Ono što je još bilo revolucionarno i uvelike je doprinijelo razvoju na polju ekumenizma zasigurno je sudjelovanje nekatoličkih promatrača na Saboru, ispravno primjećuje Barišić. Njihov broj se povećavao iz sjednice u sjednicu, da bi ih na kraju bilo sto pet iz različitih crkava, crkvenih zajednica i vijeća crkava. Ono što je bilo revolucionarno je to da oni nisu bili samo promatrači koji bi dobivali gotove dokumente, nego su mogli i prisustvovati i plenarnim sjednicama. Možemo reći da je ovim potezom ušao duh ekumenizma slobodan bez ikakvih posrednika ili predrasuda. Ono što je dolazilo poslije jesu određeni plodovi koncila. Potrebno je spomenuti i dekret o ekumenizmu *Unitatis redintegratio*.⁴³

U njemu, osim što je kruna onoga svega rada i zauzetosti oko njegovog izglasavanja, pronalazimo i buduće ekumenske naglaske i odredbe koje je potrebno provoditi, na koji način se ponašati i doktrinalno izjašnjavanje o ekumenizmu u Katoličkoj Crkvi. Dekret se sastoji od tri poglavlja. U prvom se nalaze katolička načela, drugo donosi njihovu primjenu u praksi kao što su obraćenje života, molitva, razne informacije, razne pouke klera i vjernika, dok u trećem poglavlju je govor o Crkvama i drugim crkvenim zajednicama koje su odjeljene od Apostolske Stolice. Ostalih plodova bilo je mnogo. Ovdje Barišić spominje samo dokumente i to o mješovitim ženidbama i naravno ekumenski direktorij.⁴⁴

⁴¹ Usp. J. Barišić, *Ekumenizam i drugi vatikanski sabor*, u: *Crkva u svijetu*, 7 (1971.), br. 2, str. 160 – 161.

⁴² Usp. *Isto*, str. 162.

⁴³ Usp. *Isto*, str. 162 – 164.

⁴⁴ Usp. *Isto*, str. 165 – 165.

2.1.3. Pravoslavlje i dijalog s Katoličkom Crkvom

Ono što se događalo na kršćanskom zapadu događalo se na neki način i na kršćanskom istoku. Ne možda u opsegu općeg koncila, ali u vrlo važnom obliku. Donosile su se različite odluke koje su uvelike utjecale na budućnost istoka i zapada.⁴⁵ U pravoslavnom svijetu su se započele održavati panortodoksne konferencije. One su zasigurno jednim dijelom i djelo neumornog patrijarha Atenagore, smatra don Jerko.⁴⁶

One koje Barišić konkretno ističe i nešto detaljnije obrađuje jesu druga i treća, jer one se odnose na odnose upravo s Katoličkom Crkvom.

Druga je održana 1963. godine te je na njoj raspravljano o tome kako će pravoslavni svijet odgovoriti na poziv koji je bio upućen iz Rima, a ticalo se već spomenutih promatrača na saboru u Rimu, te naravno o mogućnosti otvaranja dijaloga s Katoličkom Crkvom. Što se tiče prvog pitanja tu se nije naišlo na jednodušan odgovor nego je ostavljeno na izbor svakoj pojedinoj Crkvi da odluči. Što se tiče druge točke zbog nje nije bilo osobitih poteškoća, prihvatila se je i inicijativa Atenagore da se predloži početak dijaloga, ali da on započne na bazi jednakosti.⁴⁷

Treća panortodoksna konferencija je puno važnija za nas u Katoličkoj Crkvi. Održana je 1964. godine te su na njoj i bili katolički predstavnici, ali samo kao promatrači, nešto više kao novinari izvjestitelji. Tema ove konferencije je bila upravo taj službeni dijalog koji se je trebao voditi s Katoličkom Crkvom te naravno nastavljanje dijaloga sa anglikancima i starokatolicima. Ono što je posebno značajno je upravo govor predsjednika konferencije Melintona gdje govori o vrlo obećavajućim odnosima prema zapadu, te da su pravoslavci imali uvijek za cilj jedinstvo. Naravno priznaje da je potreban još dugi put koji je potrebno prevaliti, te da su i jedni i drugi pozvani na kajanje i da traže oprostjenje, te da se ne treba bojati iako su te razdaljine velike.⁴⁸

I s druge strane, sa zapada isto tako je stigla poruka ohrabrenja, bratstva i svega onoga kao da nikakav raskol među Crkvama ni ne postoji. Upravo ta izmjena poruka

⁴⁵ Ako želimo vidjeti kako je izgledao u tome vremenu dijalog s nekim Pravoslavnim Crkvama upućujemo na članak: Jerko Barišić, *Dijalog između Katoličke Crkve i Pravoslavnih Crkava*, u: *Crkva u svijetu*, 8 (1973.), br. 1, str. 45 – 58.

⁴⁶ Usp. Jerko Barišić, *Pravoslavlje i dijalog s Katoličkom Crkvom*, u: *Crkva u svijetu*, 7 (1972.), br. 2, str. 247.

⁴⁷ Usp. *Isto*, str. 247 – 248.

⁴⁸ Usp. *Isto*, str. 248 – 249.

predstavlja svojevrsnu novost i revoluciju u odnosima koji su uvelike bili narušeni zadnjih stoljeća. Jer ovakav se čin nije sigurno dogodio otkako su se Crkve i razdvojile. To sve govori koliko je važan, jer je važniji od svih skupa koji su se dogodili, smatra Barišić.⁴⁹

Iako je sve izgledalo obećavajuće nije se ostvario odmah dijalog. Možemo reći da su pravoslavci malo zastali. Stav se je bistrio i dolazio na svoje, ali strah je bio prisutan na način bojali su se da ne bi izgubili više nego dobili. Željeli su pričekati da se sabor u Rimu završi kako bi bili sigurni što od Rima mogu očekivati. Što se tiče zaključaka donijelo se da ova konferencija ima želju za dijalogom, ali ostavljena je sloboda pojedinim Crkvama da one slobodno donose vlastite odluke i snose vlastitu odgovornost. To znači da se dijalog načelno prihvaća⁵⁰, ali su potrebne pripreme kako bi i dijalog bio uspješan.⁵¹

2.2. Teoretska pitanja ekumenizma

2.2.1. Dekret o ekumenizmu

Barišić jasno uočava slijedeći redoslijed: kako je dolazila na red ideja o saboru, tako se u prikrajku negdje rađala ideja o Tajništvu, te se u njemu i rodila, stvarala shema o ekumenizmu. Ona je svoj definitivni oblik i dobila 1962. godine. Tajništvo je tri početne sheme sažeo u jednu. Tekst je posjedovao tri poglavlja: principi katoličkog ekumenizma; vršenje ekumenizma, te kršćani odijeljeni od Katoličke Crkve.⁵²

Papa je odredio da sama shema dođe na saborsko zajedanje i diskusiju za vrijeme drugog zajedanja. Za vrijeme zasjedanja dodana su još dva nova poglavlja a to su bila: stav Crkve prema nekršćanima posebno Židovima, te o vjerskoj slobodi. Zbog nedostatka vremena o ta dva poglavlja se nije raspravljalo, te će poslije od njih

⁴⁹ Usp. *Isto*, str. 250.

⁵⁰ O suvremenom promišljanju rješenja upućujemo na članak: Valerija Nedjeljka Kovač i Emanujila Oksana Vishka, *Ekumenski dijalog s pravoslavljem prema Josephu Ratzingeru i ruskoppravoslavna perspektiva ekumenizma s katolicima*, u: *Crkva u svijetu*, 52 (2017.), br. 4, str. 597 – 600.

⁵¹ Usp. J. Barišić, *Pravoslavlje i dijalog s Katoličkom Crkvom*, str. 251.

⁵² Usp. J. Barišić, *Da budu jedno*, str. 53 – 54.

nastati dokumenti *Nostra aetate* i *Dignitatis humanae*. Na saboru dekret o ekumenizmu biva prihvaćen 21. studenoga 1964. godine.⁵³

Don Jerko kratko piše i o sadržaju dekreta. U uvodu govori da je jedan od glavnih ciljeva samoga Sabora da se nastavi promicati obnova jedinstva među svim kršćanima, jer Krist želi da svi ljudi dođu u Crkvu koju je osnovao. No prije toga su potrebni uvjeti da bi ekumenizam mogao biti ostvaren, a to su da se mora raditi na obraćenju srca i obnovi same Crkve. Nadalje, ekumenizam počinje u trenutku kada započne ekumensko kajanje, te nam je svima jako potrebno da upoznamo duh od rastavljene braće. Spominje i Crkve kako na Istoku tako i na Zapadu. Što se tiče Istoka naglašava sličnosti s nama kao što su bogata liturgija, štovanje zajedničke majke Marije, duhovna predaja i monaštvo koje je ondje snažno prisutno. Što se tiče braće na Zapadu, iako ima krupnih nesuglasica, oni isto tako gaje jednaku ljubav prema Svetom pismu, iskazuju mu poštovanje iz svega toga izvire njihovo marljivo proučavanje, naviještanje i slušanje Božje riječi. Isto tako imaju valjano krštenje, molitvu, razmatranje. Na kraju samog dokumenta živo se potiče da vjernici rade na polju ekumenizma.⁵⁴

Barišić zaključuje kako je ovaj dokument važan za nas kršćane, jer u njemu pronalazimo sve i ono što želimo biti i ono prema čemu moramo ići. Ovaj dekret je ono što je Sabor iznjedrio slijedi upravo takvu ekleziologiju. Dekret pruža realnu sliku Katoličke Crkve koja je Crkva svih kršćana. Ono što je jako bitno jest da dekret priznaje i drugim kršćanima vrijednost, te tako smanjuje prepreke kako bi do jedinstva moglo doći jednoga dana. Ne postoji za njega više rimocentrični ekumenizam, jer se ne može nikoga kriviti za grijeha koji su se desili u prošlosti, možemo samo zavapiti da se ujedinito.⁵⁵

Svaki kršćanin trebao biti ponosan na ovakve zaključke sabora. Tko može tražiti veći znak od ovoga poticaja koji dolazi sa Sabora da se kršćani cijeloga svijeta ujedine. Sam dekret donio je puno toga dobrog i napokon su se iznjedrile neke smjernice.

⁵³ Usp. *Isto*, str. 54 – 55.

⁵⁴ Usp. *Isto*, str. 56 – 58.

⁵⁵ Usp. *Isto*, str. 58 – 59.

2.2.2. Teološki dijalog između Anglikanske zajednice i Katoličke Crkve

Don Jerko piše i o teološkom dijalogu Anglikanske zajednice⁵⁶ i Katoličke Crkve. Nakon duge povijesti ekumenski odnosi ovih dviju Crkava su stvarno dobri. Ono što posebno obilježava ovu suradnju je susret od 23. ožujka 1966. godine kada je tadašnji primas Anglikanske Crkve u Vatikanu službeno i posjetio papu Pavla VI. Njih su dvojica izdala i jednu zajedničku deklaraciju o početku novog odnosa ovih dviju Crkava. Naglašena je važnost osnutka pripremne mješovite komisije koja će raditi na planu ujedinjavanja i donositi rješenja problema kao što su: autoritet, ministerij i euharistija. Ova komisija je do danas održala šest plenarnih sastanaka. Plodovi koji su proizašli iz toga su dva doktrinarna sporazuma o euharistiji i o ministeriju i o njima su izdani zasebni dokumenti.⁵⁷

Što se tiče dokumenta o euharistiji, on je rezultat mnogih studija. Na poseban su način za taj dokument zaslužni biskup Vogel i otac Tillard. Oni su prikazali početne studije te je na temelju njih bila moguća izrada i prve sheme dokumenta. Kako je prolazilo vrijeme i nakon dugogodišnjeg napornog rada, došlo se do konkretnih djela tako je tokom treće plenarne skupštine konačno i uređen dokument pod nazivom *Zajednička izjava o euharistijskoj nauci*. Dokumenta nije velik te sadrži svega tri stranice. Nakon kratkog uvoda slijedi deklaracija koja sadrži dvanaest brojeva. Ukratko se spominje da je ovo vrlo važna etapa na putu sjedinjenja, slaganje o cilju i samom značenju euharistije. Postavlja se pitanje što Crkva vjeruje da čini kada slavi euharistiju, te se utvrđuje da se njome slavi spomen čin našega otkupljenja, ona izgrađuje Crkvu, učvršćuje joj jedinstvo, te ono što nje izvire je mistično tijelo Kristovo. Kristova smrt je žrtva koja je prinesena jednom zauvijek, ona je jedina, savršena i svakako dovoljna za sve grijeha svijeta. Što se tiče prisutnosti Krista u euharistiji ona je potvrđena u izjavi, a o terminu *transsubstantiatio* spominje ga se samo u bilješci. Ne govori se izričito o adoraciji ali nije ni zanijekana ta stvarnost. U zaključku se spominje da je ovim dokumentom postignuto bitno slaganje o euharistiji

⁵⁶ O dosadašnjim uspjesima na polju ekumenizma sa ostalim zajednicama tj. luteranskim savezom upućujemo na članak: Ivan Macut, *Važni koraci na ekumenskom putu u Katoličkoj Crkvi s kratkim osvrtom na katoličko-luteranski dijalog*, u: *Diacovensia*, 25 (2017.), br. 3, str. 487 – 488.

⁵⁷ Usp. Jerko Barišić, *Teološki dijalog između Anglikanske zajednice i Katoličke crkve*, u: *Crkva u svijetu*, 10 (1975.), br. 1, str. 55 – 57.

da ono neće sada predstavljati određenu poteškoću ili zapreku pri sklapanja jedinstva. Postavlja se još jedno pitanje: zašto je bilo ovo potrebno?⁵⁸

Barišić odgovara da je nakana ovog dokumenta bila prikazati vjeru prema euharistiji koju zajednički dijele i anglikanci i katolici. U njemu se izbjegava teški teološki rječnik koji bi mogao stvoriti dodatne probleme. Naravno da postoji još točaka koje je potrebno rasvijetliti i nisu s njim riješeni svi problemi, ali svakako predstavlja jedan veliki korak na putu jedinstva.⁵⁹

U dokumentu o ministeriju, nastavlja dalje Barišić, donijele su se nove još hrabrije odredbe. Sama deklaracija dolazi u sedamnaest brojeva, osim samog uvoda i zaključka tu su i važne tri točke unutar same deklaracije, a to je ministerij u životu Crkve, ministerij koji uključuje ređenje i zvanje. Pri samom uvodu govori se o nakani dekreta. Tu se obje strane slažu da je potrebno bolje razumijevanje koje je u skladu s Biblijom i zajedničkom tradicijom. Naime, kršćanski ministerij ima svoj izvor ali i model u Isusu Kristu. Pojašnjava se da je u prvoj Crkvi na apostolima bilo to da vrše ministerij koji se kasnije preljeva na čitavo čovječanstvo tj. na Crkvu svih vremena. Slažu se da je kasnije sve to skupa otišlo u drugu stranu jer same ministerijalne aktivnosti Novog zavjeta su različite, te na početku nisu bile ni precizno utvrđene, ali ta ministerijalna funkcija u prvom je stoljeću zauzimala vrlo važnu funkciju tako da je sigurno da je to dio Božjeg plana za njegov ljubljani narod. Spominju se i svi ostali vjernici koji svoje dostojanstvo imaju u općem svećeništvu, jer i oni su pozvani raditi na slavi Božjoj, te tako ostvarivati njegov plan, a to je svakako spasenje ljudi. U zaključku se kaže kako postoje problemi, jer je poznat stav Katoličke strane o anglikanskim ređenjima, ali se ne gubi nada, te da će se u budućnosti moći progovoriti i o autoritetu i primatu o čemu za sada nije bilo govora.⁶⁰

Don Jerko jasno kaže kako nije uopće potrebno spominjati i važnost koju ovaj dokument stavlja pred nas. Ova izjava veliki je korak prema jedinstvu. Naš autor zaključno piše da dokumenti ove naravi doduše nisu traktati doktrinarne naravi, a nisu ni službeni dekreti, ali oni ipak donose jednu novinu u proučavanju. Na neki način oni obvezuju i donose ono što je dugo očekivano.⁶¹

⁵⁸ Usp. *Isto*, str. 57 – 58.

⁵⁹ Usp. *Isto*, str. 59.

⁶⁰ Usp. *Isto*, str. 60 – 62.

⁶¹ Usp. *Isto*, str. 62 – 65.

2.3. Ekumenizam na djelu

Ovdje don Jerko progovara o konkretnim stvarima koje su se dogodile u Katoličkoj Crkvi u odnosu na ekumenizam. Ovdje ćemo spomenuti samo ono što do sada nismo iz Barišićevih radova spominjali, a to su manje Crkve, ali su pravi biser povijesti i kulture, bez kojih bi bilo nezamislivo kršćanstvo prvih stoljeća.

2.3.1. Stare istočne Crkve u dijalogu s Katoličkom Crkvom

U ovu kategoriju don Jerko s pravom ubraja one Crkve koje su izgubile jedinstvo za vrijeme kristoloških rasprava jer nisu htjele prihvatiti zaključke sabora u Efezu i Kalcedonu. Zbog te situacije danas na Istoku imamo one koje slijede određene ljude toga doba koji su imali svoje različite ideje te se nazivaju po njihovim osnivačima, a to su Nestorijanci i Monofiziti. One koje spadaju u nestorijansku Crkvu zovemo Asirskom Crkvom, a oni koji spadaju pod monofizite su Armenci, Sirijci, Kopti i Etiopljani.⁶²

Iako je dijalog bio na mrtvoj točki on je ipak nekako se pokrenuo, a osobito dobiva zamah prilikom sastanka među monofizitskim Crkvama u Adis Abebi koji je bio 1965. godine. Kako je vrijeme odmicalo sve više se razvijao kontakt s tim Istočnim Crkvama tako da je danas on živ i puno toga obećava. Moramo također spomenuti da su to sve male Crkve koje su razasute po cijelom svijetu zbog raznih političkih razloga i svoje teške povijesti. Pošto je taj rastanak bio davno govorimo o više od tisuću i petsto godina rastanka one danas i nemaju neku nostalgiju koja bi ih vukla prema jedinstvu, i njima danas Rim možemo reći ništa puno i ne znači. Sve su to stvari koje uvelike i otežavaju njihovo jedinstvo s Katoličkom Crkvom. Ipak u tim svim problemima i napetostima i mijenjanju svijesti velike zasluge pripadaju dvojici ljudi koji su zaslužni za ostvareni kakav takav dijalog među Crkvama, a to su patrijarh Atenagora, ali i etiopski car Halie Selassie.⁶³

Ono što je još itekako bitno spomenuti jest svakako jedan sastanak koji se održavao 1964. godine u jednom danskom gradu Aarhusu na kojem je bila mješovita

⁶² Usp. Jerko Barišić, *Stare istočne Crkve u dijalogu s Katoličkom Crkvom*, u: *Crkva u svijetu*, 8 (1973.), br. 4, str. 364.

⁶³ Usp. *Isto*, str. 364.

komisija pravoslavnih teologa i teologa koji su pripadali starim Istočnim Crkvama. Pošto znamo da je to bio neslužbeni sastanak, on je itekako važan jer su na njemu donesene određene izjave koje su vrlo bitne. Poslije različitih debata između pravoslavnih teologa i predstavnika monofizitske Crkve, shvatilo se da uopće nije bilo razlike u vjeri. Naravno postoji određena razlika u pojedinom izražavanju, ali nju možemo shvatiti kao opravdanu. Ono što se je pokazalo kao velika bojazan, nastavlja dalje Barišić, jest u pojedinim izrazima koju su neke Crkve njegovale svaka na svoj način. Na kraju se ispostavilo da su ti strahovi bili potpuno bezrazložni.⁶⁴

U svezi onih kristoloških dogmi, na čuđenje svih, shvatili su da se slažu u potpunosti. Shvatili su da je to svatko tumačio na svoj način, ali opet doktrinarno ispravno. Nakon toga saznanja i onoga što je to sve skupa pokrenulo shvatili su zajedno da je potrebno da idu prema naprijed. Sve to skupa je uvelike bilo važno i za Katoličku Crkvu, jer bi se nakon tih saznanja stare Istočne Crkve izjednačile s pravoslavnima, te bi se na taj način uvelike i olakšao posao koji bi Katolička Crkva imala kada bi krenula u konkretne pregovore s njima i pokušala uspostaviti jedinstvo. Za Katoličku Crkvu zasigurno je najvažniji sastanak koji se održao u Adis Abebi. U zaključku stoji da oni, u odnosu na Katoličku Crkvu, imaju istu vjeru sve do Kalcedona, na kojem se raskol desio, ali da današnja politika koju Katolička Crkva provodi njih veseli, jer ih danas priznaje i na nov način se počinje odnositi prema njim, a to je svakako prvi korak do ujedinjenja. Također spominju da su i Pravoslavne Crkve isto tako izrazile pozitivan stav prema Katoličkoj Crkvi, što je još jedan razlog za slavlje koji donosi sve bliže korake prema ujedinjenju.⁶⁵

Nakon ovog kratkog teksta u kojemu smo spomenuli neke važne korake koji su se u prošlosti dogodili, potrebno je svaku pojedinu Crkvu detaljnije upoznati ali nećemo ulaziti u te analize, nego upućujemo na istoimeni članak.⁶⁶

2.3.2. Problem interkomunije

Barišić ovo poglavlje otvara slijedećom tvrdnjom: ovo je veliki problem o njemu postoje različita mišljenja. Euharistija nije stvarnost koja se može promatrati

⁶⁴ Usp. *Isto*, str. 364 – 365.

⁶⁵ Usp. *Isto*, str. 365 – 366.

⁶⁶ Usp. *Isto*, str. 366 – 369.

kao nešto što ne pripada Crkvi ili kao nešto što je izvan nje, a ona nije ni tek obični sakrament. Vjernici vjeruju da je ona vrhunac samog života Crkve koja joj pomaže da se ostvaruje i raste u ovom svijetu. Unatoč tim svim važnostima koje euharistija ima za život bilo vjernika bilo Crkve, ona je i znak jedinstva unutar same Crkve, ne samo na razini određenog svećenika neke zajednice, nego se to jedinstvo promatra i na većoj razini u kontekstu cjelokupne Crkve.⁶⁷

Kao što već znamo i ne treba posebno naglašavati, danas je Crkva podijeljena, te se nameću razna pitanja u vezi euharistije, kao na primjer je li moguća zajednička euharistija svih kršćana i pod kojim uvjetima ili do nje ne može uopće doći dok se kršćani ne ujedine? Unutar tih pitanja, izlaže Barišić dalje, načelno postoje dva odgovora koja prevladavaju: jedno mišljenje samu euharistiju gleda kao određeni cilj koji je rezultat toga jedinstva; drugo mišljenje smatra da bi se preko zajedničke euharistije to jedinstvo i moglo postići, tj. kao da bi ona bila način posredstva između raznih kršćana. Oni koji imaju negativan stav prema takozvanoj interkomuniji su katolici i pravoslavci, dok s druge strane ovo drugo mišljenje i interkomuniju zastupaju protestanti.⁶⁸

Kod prvog mišljenja, da bi se postigla interkomunija, traži se zajedništvo u vjeri svih Crkava. Otac Pierre to lijepo kaže da ako to konkretno puno zajedništvo u vjeri ne postoji da bi se onda taj čin koji bi se vršio bio lažna gesta ma kakva ta sveza zajedništva bila velika ili ta konkretna kršćanska prisnost koje se smatra da bi bila prisutna. Don Jerko zaključuje kako bi interkomunija bila moguća jedino u situaciji kada bi se razriješile sve temeljne prepreke kao što su problemi vjere, euharistije, te ministerija i sva ostala pitanja koja priječe da se ostvari jedinstvo. Dok se to sve ne dogodi, ova nemogućnost zajedničke euharistije bi trebala biti poticaj da se to šta prije razriješi kako bi mogli zajednički blagovati za istim stolom.⁶⁹

Postoje ljudi koji zastupaju drugo stajalište. Konkretno to su protestanti i njihove nauke o ekleziologiji. Smatraju da je dovoljno slaganje u temeljnim istinama vjere da bi se mogla slaviti zajednička euharistija. Drže nadalje da bi na taj način ona i postala sredstvo da se postigne to dugo iščekivano jedinstvo, jer i ta želja može biti poticaj da se to dopusti jer se ide prema tome. Naravno da i u ovakvom mišljenju postoji

⁶⁷ Usp. Jerko Barišić, *Problem interkomunije*, u: *Crkva u svijetu*, 10 (1975.), br. 3, str. 204.

⁶⁸ Usp. *Isto*, str. 204 – 205.

⁶⁹ Usp. *Isto*, str. 205.

niz poteškoća i problema koja se stavljaju ispred nas. Don Jerko ističe kako je glavni problem bojazan taj da se i dopusti interkomunija, upitno je da li bi ona uopće pospješila nastojanja ekumenizma ili bi ga još dodatno usporila. Ima primjera gdje neke Crkve prakticiraju interkomuniju a nemaju baš rezultata, te postoji problem da upravo interkomunija urodi da se dogodi i vjerski relativizam, te indiferentizam. Očito je da su velike razlike, a don Jerko u kontekstu ovog problema ukratko promatra svaku Crkvu pojedinačno.⁷⁰

Prva je Katolička Crkva. Kako već sad možemo zaključiti sve do nedavnog sabora vrijedile su odrednice koje su donesene u kanonskom pravu, a one su glasile kako nije dopušteno vjernicima bilo na koji način sudjelovati u bilo kakvom nekatoličkom bogoslužju. Sabor ublažava te donesene odredbe, te donosi opet različite odredbe za braću na Istoku i na Zapadu. Što se tiče braće na Istoku progovara da oni koji su u dobroj vjeri, a odijeljeni su od Katoličke Crkve, ako slobodno zatraže, i ako posjeduju ispravno raspoloženje, njima se mogu podijeliti sakramenti euharistije, pokore i bolesničkog pomazanja, a to vrijedi za obostranu situaciju i za katolike da i oni smiju tražiti od nekatoličkih službenika ove sakramente koje smo već spominjali, to im je dopušteno kada god postoji određene istinska potreba, duhovna dobrobit, a nisu u mogućnosti doći do svojega službenika. Iz svega ovoga možemo zaključiti da Katolički stav prema pravoslavicima u interkomuniji dosta blag. Naravno, razlaže Barišić dalje, to je i opravdano jer katolici s pravoslavicima dijele istu vjeru, sakramente, te su povezani najtješnjim vezama.⁷¹

Što se tiče braće na zapadu, tj. protestanata stav je bitno drugačiji. Gdje god ne postoji to jedinstvo vjere o sakramentima tu je i zabranjeno sudjelovanje. Ono što se može učiniti jest to da Crkva može dopustiti nekome da sudjeluje u sakramentima, ali za to postoje određeni uvjeti koji mogu izgledati prestrogi, ali su potrebni kako se ne bi izgubio značaj pojedinog sakramenta. Naravno to se dopušta u smrtnoj pogibelji ili u nekakvim hitnim slučajevima, ako ta osoba ne može doći do svojeg službenika, može ga zatražiti od katoličkog službenika, ali mora jasno izraziti vjeru koja je u skladu s onim što Katolička Crkva vjeruje.⁷²

⁷⁰ Usp. *Isto*, str. 205 – 206.

⁷¹ Usp. *Isto*, str. 206 – 207.

⁷² Usp. *Isto*, str. 207 – 208.

Kada je riječ o interkomuniji sve istočne Crkve zastupaju jednako mišljenje, a to je da za njih još uvijek vrijedi stara disciplina Crkve koja svima drugima koji nisu u njihovom zajedništvu ne omogućava nikakve sakramente niti participaciju u svetim stvarima, tako se to odnosi i na euharistiju jer je ona izraz jedinstva. To vrijedi bilo za pravoslavne bilo za stare istočne Crkve. U tome mišljenju prepoznajemo i službeno stajalište koje su te Crkve zauzele. No i kod njih postoje pojedinci koji ne razmišljaju na toj liniji, te imaju malo drugačije stavove. Osobito se to odnosi na one koji su jako angažirani u ekumenskom pokretu ili su nekim slučajem zatečeni i dijele suživot s ostalom rastavljenom braćom kršćanima. Što se tiče tih pojedinačnih i neobičnih slučajeva njih pronalazimo u jednoj autokefalnoj Crkvi koja je pokušala odstupiti od običajne prakse. Taj primjer pronalazimo u autokefalnoj crkvi moskovskog patrijarhata. Metropolit Nikodem, dok je još bio živ patrijarh Atenagora, uspio je izvući od svetog sinoda jednu izjavu koja bi bila na korist katolicima, u kojoj bi se dopustilo da oni nesmetano primaju sakramente u Ruskoj pravoslavnoj Crkvi. Naravno takva odluka je izazvala lavinu reakcija i stvorila nimalo ugodnu atmosferu, pa su zbog toga morali malo popustiti u svojim traženjima, tako da se to moralo preformulirati, te se nakon toga to samo odnosilo za teritorij Sovjetskog Saveza. Prema protestantima i dalje vlada mišljenje kako interkomunija nipošto nije dopuštena niti je dopušta ijedna Crkva, bez obzira što već dugi niz godina zajedno surađuju na polju ekumenizma i skupa djeluju u Ekumenskom vijeću crkava.⁷³

Iz ovoga izrečenoga don Jerko jasno zaključuje kako da pravoslavni svijet još uvijek nije spreman na to određeno otvaranje, i zasigurno će to biti jedan veliki korak kada se na njega odluče. Ipak taj mali korak koji se je dogodio s katolicima u Rusiji ipak daje nadu da će u budućnosti ipak biti još hrabrih ljudi koji su se spremni izložiti i staviti svoje časti na kocku kako bi se još više zagrabilo prema jedinstvu.

Kod protestanata kada je riječ o interkomuniji, stavovi se razilaze. Postoji cijeli spektar različitih mišljenja i to od onih liberalnih koji su potpuno otvoreni prema tome pitanju, pa do onih potpuno konzervativnih koji su zatvoreni na tome području, te su više skloni zabrani. Ondje gdje možemo naći argumente koji bi išli u prilog interkomunije je svakako u teologiji reformirane protestantske tradicije. Ono što oni smatraju kao ispravno jest to da se ta podijeljenost događa unutar jedne Crkve koja je

⁷³ Usp. *Isto*, str. 212 – 214.

ujedno i opća, te zbog toga tu je podijeljenost potrebno odstraniti a to je moguće, ako se bude slavila euharistija, i ona će to omogućiti da se to i postigne. Barišić zaključuje da problem interkomunije na protestantskom planu ostaje aktualan, te se nije došlo do opće prihvaćenoga rješenja.⁷⁴

Vidimo da i kod braće Protestanata vlada određeno nerazumijevanje svega i totalnu neujednačenost. Mislimo da bi bilo potrebno da upravo oni nađu neko zajedničko rješenje koje bi bilo prihvaćeno od svih te da se svi toga pridržavaju. To bi uvelike olakšalo posao koji je stavljen pred ekumenizam da bi se svi ujedinili, jer kad imamo ovakva različita mišljenja i prakse teško je postići zajednički dogovor, te bi se moralo jednu po jednu uvjeravati u zajedničko rješenje. Naravno tu su i ostali problemi s doktrinalne strane što opet svaka od njih ima različito tumačenje u Kristovu prisutnost koja se događa u samoj euharistiji. Tako ispred teologa nije jednostavan zadatak i zasigurno će proći još puno vremena prije nego dođe do nekakvog univerzalnog rješenja u području interkomunije. Kao zaključak donosimo don Jerkovo razmišljanje upravo o ovom problemu i proročki govor koji izgleda kao jedno od rješenja za cjelokupnu situaciju.

Spominje da su veliki razlozi koji stoje upravo protiv zajedničke pričesti svih odijeljenih kršćana. U svim tim razlozima spominju se i rješenja koja se postavljaju kao da li je interkomunija cilj ili sredstvo. On smatra da su takva oba razmišljanja kao dva ekstrema, te da nije dobro niti jedno od njih. Interkomunija je zapravo i cilj i sredstvo koje je ispred nas, te kako sami ekumenizam bude rastao tako će se i širiti razne mogućnosti same interkomunije. Ono što je sigurno je to, da sada u ovom času u kojem je on živio, Katolička Crkva ima najbolje stajalište prema interkomuniji, što se tiče praktične, ali i teoretske strane. Ono što se zamjera pravoslavicima je to da su previše kruti u svojim stavovima, a protestanti bi trebali poraditi na strogosti određenih pravila, a oni koji su jako nestrpljivi njih bi trebalo obuzdati, da ne čine još veću štetu. Don Jerko zaključno smatra da onda kada se ostvari određena unija tada neće više biti potrebe za interkomunijom, te da će se iz nje izroditi pričesna komunija.⁷⁵

⁷⁴ Usp. *Isto*, str. 214 – 218.

⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 218 – 219.

2.3.3. Nedostaci ekumenizma

Potrebno nam je sada progovoriti i o određenim nedostacima koja obilježavaju ekumenizma.

Kako piše don Jerko u ovom dosadašnjem ekumenizmu bilo je jasno puno nedostataka, propusta i neuspjeha. Zasižno se vjernici još uvijek nisu dobro zagrijali, a niti pokrenuli, a ni svećenstvo nije dovoljno angažirano na planu ekumenizma naravno ne svi ima i te kako dobrih pojedinaca. Zbog svega toga ni ne možemo puno očekivati, ne možemo razmišljati o pretjerano velikim rezultatima, te se ne trebamo čuditi da nisu postignuti. Don Jerko spominje članak koji piše Moeller gdje se osvrće da je II. Vatikanski sabor bi opravo proljeće za ekumenizam. Ipak danas ono izgleda sve dalje i dalje, te kao da smo uspavani, te da je čak ekumenizam i stao. Što se tiče te univerzalne strane ekumenizma stvari se očito razvijaju vrlo sporo. Ipak potrebno je biti strpljiv i ne smiju se preskakati određene etape koje se stavljaju pred njega.⁷⁶

Drugi kritiziraju nedostatke u ekumenskim gibanjima i to pripisuju Ekumenskom vijeću crkava, jer su se po njihovom mišljenju oni bavili više političkim nego raznim teološkim pitanjima. Ni Rim nije ostao bez kritika. Bilo je raznih kritika na račun samog dekreta o ekumenizmu. Neki ga smatraju dotrajalim da je njegovo vrijeme prošlo te da je bio dobar za to doba, ali da sadrži određene slabosti. Spominje se i papinstvo da se upravo ono spominje na neprihvatljiv način. Neki i dalje spočitavaju kao da Katolička Crkva posjeduje neki svoj ekumenizam koji je različit od općeg. Naravno ono što je zasižno i najveća kritika je to da se optužuje Katoličku Crkvu za sporost ekumenizma jer je odbila ući u Ekumensko vijeće crkava. Od ostalih se očekuje da se brže provode dogovoreni potezi, te da se provode one stvari koje su dogovorene, kao što su konvencije i sporazumi koji su nastali na dijalogu.⁷⁷

Don Jerko zaključuje da iako sjedinjenje nije postignuto, ipak smatra da je ono donijelo velike rezultate. Kaže da su savladane nesavladive psihološke barijere, te da od sada vlada nova klima na ekumenskom polju nade. Što se tiče i doktrinalnog, ali i teoretskog ekumenizma, dosta je učinjeno i to nitko ne može zanijekati, te smatra da se više ne može vraćati nazad.⁷⁸

⁷⁶ Usp. J. Barišić, *Da budu jedno*, str. 144.

⁷⁷ Usp. *Isto*, str. 144 – 145.

⁷⁸ Usp. *Isto*, str. 146 – 147.

ZAKLJUČAK

U ovom smo se diplomskom radu bavili životom i znanstvenim djelovanjem don Jerka Barišića, svećenika splitsko-makarske nadbiskupije i vrlo zauzetog i vrijednog ekumenskog radnika.

Nakon što smo u uvodu ukratko uveli u temu o kojoj želimo pisati, u prvom smo se poglavlju pozabavili njegovim životom i stvaralaštvom. Tu smo u glavnim crtama istaknuli njegov životni i svećenički put, ali također i njegovo stvaralaštvo koje je bilo kako plodno, tako i ekumenski usmjereno. U pisanju o don Jerku i njegovu životu i svećeničkom radu naglasak smo stavili na *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske* kao i na svjedočanstva ljudi koji su ga za života poznavali, susretali, razgovarali s njim i na taj su način najbolji svjedoci o tome tko je don Jerko i kao čovjek, ali ponajviše kao svećenik bio.

U drugom dijelu diplomskog rada, a taj dio možemo označiti i središnjim dijelom, bavimo se ekumenskom tematikom njegovih objavljenih djela. Don Jerko je pisao znanstvene teološke članke ekumenske tematike, ali ne samo njih. Ponajviše ih je objavljivao u teološkom časopisu *Crkva u svijetu*. Tematika kojom se u tim radovima bavi jest raznolika. Tako nailazimo na radove iz povijesti ekumenskog pokreta, o ekumenizmu prije i nakon Drugog vatikanskog sabora, o pravoslavlju u dijalogu s katolicima, ali pisao je i o dekretu o ekumenizmu Drugog vatikanskog sabora *Unitatis redintegratio*, kao i o ekumenskom dijalogu između anglikanaca i katolika. Bavio se i pojedinim teološkim problemima unutar ekumenskog pokreta, kao što je to na primjer pitanje i problematika interkomunije.

Don Jerkova teološka djela krase jasnoća misli, vrsno poznavanje ekumenske problematike, ali i spremnost na dijalog i otvoren duh. Iako zastupa jasne katoličke stavove u pojedinim ekumenskim pitanjima, kao i temama, ne može se za njega reći da nema razumijevanja za druge kršćane i teološka pitanja koja, na koncu, i njih same kao i katolike opterećuju. Želio je u svojim radovima, nadalje, na našem području nakon Drugog vatikanskog sabora prenijeti novi ekumenski duh i optimizam koji su u Katoličkoj Crkvi zavladaali.

Baveći se don Jerkovim ekumenskim radovima uočili smo kako ih piše u pomirljivom, a nikako u polemičkom tonu kojim bi drugima želio nametnuti ono što

on kao svećenik Katoličke Crkve o pojedinim pitanjima vjeruje. Tražio je put prema izmirenju i prema jedinstvu, te na taj način i samog čitatelja, koji zajedno s autorom promišlja o teškim ekumenskim problemima, umiruje i daje mu nadu da se pomirenje između razjedinjenih kršćana unatoč svim poteškoćama ipak može postići.

Na koncu, uvjereni smo da ekumenska zauzetost i rad don Jerka Barišića mogu itekako biti poticaj i današnjim članovima njegove nadbiskupije, ali i svim vjernicima, da nastave djelo koje on nije započeo, nego se u njega, tj. u ekumenske tokove jednostavno uključio te je, a ovo smatramo i iznimno važnim, povjerovao da će se Gospodinova molitva da svi budu jedno iz Ivanova evanđelja u vremenu prije drugog Gospodinovog dolaska i ostvariti. Jedinstvo je moguće i ovdje na zemlji, samo je potrebno mnogo vrijednih ekumenskih radnika, kakav je uostalom don Jerko i sam bio.

BIBLIOGRAFIJA

1. Knjige:

Jerko Barišić, *Da budu jedno*, Crkva u svijetu, Split, 1976.

Ivan Macut, *Ekumenizam pape Franje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.

Ivan Macut, *Katolička Crkva i suvremeni ekumenski pokret*, Glas koncila, Zagreb, 2019.

2. Članci:

Jerko Barišić, *Ukinuće ekskomunikacije između Rima i Carigrada - Abolitio excommunicationum inter Romam et Constantinopolim*, u: *Crkva u svijetu*, 4 (1969.), br. 1, str. 100 – 103.

Jerko Barišić, *Veliki ekumenisti u dijalogu Istok – Zapad*, u: *Crkva u svijetu*, 6 (1971.), br. 2, str. 158 – 160.

Jerko Barišić, *Ekumenizam i drugi vatikanski sabor*, u: *Crkva u svijetu*, 7 (1971.), br. 2, .

Jerko Barišić, *Dijalog između Katoličke Crkve i Pravoslavnih Crkava*, u: *Crkva u svijetu*, 8 (1973.), br. 1, str. 45 – 58.

Jerko Barišić, *Pravoslavlje i dijalog s Katoličkom Crkvom*, u: *Crkva u svijetu*, 7, (1972.), br. 2, str. 247 – 251.

Jerko Barišić, *Teološki dijalog između Anglikanske zajednice i Katoličke crkve*, *Crkva u svijetu*, 10 (1975.), br. 1, str. 55 – 65.

Jerko Barišić, *Stare istočne Crkve u dijalogu s Katoličkom Crkvom*, u: *Crkva u svijetu*, 8 (1973.), br. 4, str. 364 – 368.

Jerko Barišić, *Problem interkomunije*, u: *Crkva u svijetu*, 10 (1975.), br. 3, str. 204 – 219.

Nediljka Mirja Tabak, *Spomen na dr. don Jerka Barišića*, u: *Crkva u svijetu*, 38 (2003.), br. 1, str. 143 – 151.

Ivan Macut, *Važni koraci na ekumenskom putu u Katoličkoj Crkvi s kratkim osvrtom na katoličko-luteranski dijalog*, u: *Diacovensia*, 25 (2017.), br. 3, str. 475 – 490.

Valerija Nedjeljka Kovač i Emanujila Oksana Vishka, *Ekumenski dijalog s pravoslavljem prema Josephu Ratzingeru i ruskoppravoslavna perspektiva ekumenizma s katolicima*, u: *Crkva u svijetu*, 52 (2017.), br. 4, str. 597 – 600.

Jure Zečević, *Koncilski ekumenski zamah i današnja traženja*, u: *Bogoslovska smotra*, 75 (2005.), br. 3, str. 855 – 873.

Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske, Split, 27 (1980.), br. 5.

Kartoteka Biskupskog ordinarijata u Splitu, *Dr. don Jerko Barišić*.